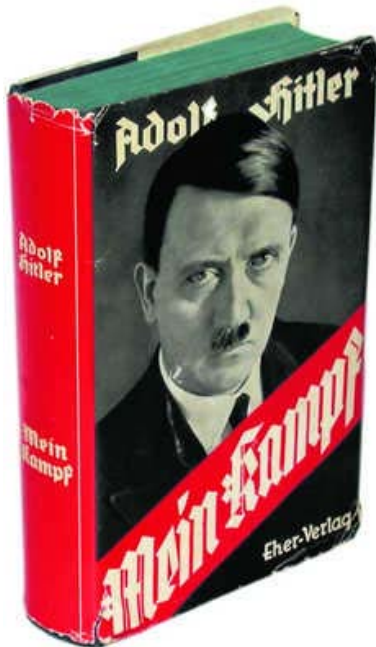

Verbod: Mag werk waarin Hitler zijn ideologie promootte, ook niet als antiquarisch worden verkocht?

Haatboek blijft splijtzwam

27 jaar na de laatste uitspraak wordt een Amsterdamse antiquaar strafrechtelijk vervolgd voor de verkoop van Hitlers boek Mein Kampf. Vier overwegingen die wetenschap en politiek nog altijd verdelen.

MEREL STRAATHOF

De Hoge Raad oordeelde in 1987 dat de verspreiding van Mein Kampf discriminerend en haatzaaiend is, dat oordeel zal nu niet anders zijn.

Het moet maar eens over zijn met dat verbod op Mein Kampf, meende Ronald Plasterk zeven jaar geleden, toen hij minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap was. Hij had Geert Wilders van repliek willen dienen na diens pleidooi voor een Koranverbod. Maar de hevige reacties lieten vooral zien hoe omstreden het boek nog altijd is, en hoe de politiek geen duidelijk antwoord heeft: een krappe meerderheid in de Tweede

Kamer bleek voor handhaving van het verbod.

De stemming was van weinig praktische waarde; het oordeel over Mein Kampf ligt bij de rechter. De Hoge Raad oordeelde in 1987 voor het laatst over de verspreiding van het omstreden werk. De inhoud van het boek was discriminerend, en daarmee de verspreiding ervan illegaal, was de interpretatie van artikel 137 van het Wetboek van Strafrecht.

27 jaar later is daar weinig aan veranderd, vindt hoogleraar informatierecht Nico van Eijk. "Het boek is niet voor niets omstreden, het promoot haatzaaien. Het zal mij niet verbazen als de rechter het opnieuw verbiedt." Hoogleraar staatsrecht Aernout Nieuwenhuis ziet het niet anders. "Mensen die nu antisemitische pamfletten schrijven en verspreiden, zijn ook strafbaar."

Maar er zijn wel degelijk nieuwe vragen voor de rechter, meent hoogleraar informatierecht Egbert Dommering. "We leven nu in een vrije informatiesamenleving en er is een historische context gegroeid waartoe Mein Kampf ook behoort. De rechtbank heeft zich in 1987 slechts oppervlakkig uitgelaten over die historische betekenis."

Antisemitisme in Nederland groeit, reden te meer om Mein Kampf te blijven verbieden.

Het is de taak van een rechter om maatschappelijke ontwikkelingen mee te nemen in zijn oordeel, vindt Johannes Houwink Ten Cate, hoogleraar holocaust- en genocidestudies. "Het lijkt mij logisch dat de rechter zegt: antisemitisme is al een toenemend probleem in onze maatschappij, met Mein Kampf trap ik op de rem."

Dommering waarschuwt juist voor het leggen van verbanden. "De hevige discussies die nu in Nederland worden gevoerd, zijn sterk verweven met het conflict in het Midden-Oosten. Het lijkt me niet wenselijk daar een discussie over Mein Kampf aan vast te rijgen."

Als de tijdsgeest al een rol speelt in het besluit, dan zou het vooral moeten gaan om de historische waarde van het boek, vindt zowel Dommering als hoogleraar staatsrecht Aernout Nieuwenhuis. "Binnen de geschiedenis van Duitsland en Europa is het een belangrijk historisch geschrift. Zou dat niet toegankelijk moeten zijn voor geïnteresseerde burgers?" Bijna zeventig jaar later zou het boek verkrijgbaar moeten zijn om lering te trekken uit de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog.

Het is een discussie die ook na deze rechtszaak niet beslecht zal zijn: volgend jaar loopt het auteursrecht af. Dommering: "Hoog tijd dat er een goede educatieve uitgave komt."

Een antiquaar die Mein Kampf aan verzamelaars verkoopt, is minder strafbaar dan een extreemrechtse groepering die exemplaren uitdeelt op een bijeenkomst.

In 1987 meende de Hoge Raad dat de intentie van de 'verspreidende partij' weinig ter zake doet: omdat de inhoud van het boek discriminerend is en aanzet tot haat, is verspreiding er van hoe dan ook strafbaar volgens artikel 137. Die uitspraak is erg kort door de bocht, meent Dommering. De bedoeling van de verkoper moet zeker niet leidend zijn in de uitspraak, maar de rechter had toen én moet ook nu wel oog hebben voor de omstandigheden. "Deze

antiquaar zal er niet op uit zijn Hitlers gedachtegoed te verspreiden."

Vakgenoot Van Eijk blijft dichter bij de inhoud van het omstreden boek. "Je kunt nooit echt weten wat iemands overwegingen zijn om Mein Kampf te verspreiden. Bovendien weet de antiquaar niet wie zijn klanten zijn en wat zij op hun beurt met het boek doen. De rechter moet bepalen of en hoe de intenties mee te wegen."

**Een verbod heeft geen zin meer:
Mein Kampf is eenvoudig te
bestellen en te lezen via internet.**

Voor enkele tientjes is een exemplaar van Mein Kampf online te bestellen. En wie er geen geld voor over heeft, kan letterlijke passages gemakkelijk bij elkaar Googelen, al dan niet vertaald. Zo afwezig als het werk in de boekhandel is, zo alom aanwezig is het op internet. Tijdens de laatste rechterlijke uitspraak in 1987 speelde internet nog geen rol, maar is een boekverbod nu nog houdbaar? "Symboolrechtspraak is ook rechtspraak en dat geldt ook voor symboolgerechtigheid," zegt Houwink Ten Cate. "Een rechter kan in elk geval zeggen: de vrijheid van meningsuiting stopt hier."

Van Eijk spreekt bovendien van een te gemakkelijke redenering. "In Amsterdam fietsen duizenden mensen door rood licht - moet een rechter dat dan ook toestaan?"

Wat de uitspraak ook wordt, de hoogleraren hopen op een uitgebreide beargumentatie van de rechtbank. Houwink Ten Cate: "In de samenleving, maar ook in de politiek is verwarring over de staat van het boek. Het is tijd dat de rechterlijke macht de lucht klaart."

**'Er is met geen mogelijkheid
doorheen te komen'**

Uit naam van Federatief Joods Nederland (FJN) deed advocaat Herman Loonstein in oktober vorig jaar aangifte tegen Michiel van

Eijck, eigenaar van de Totalitarian Art Gallery op het Singel waar onder meer totalitaire objecten en kunst te vinden zijn als nazikruisen, een beeld van Lenin en NSB-propaganda. Aanleiding voor de aangifte was Hitlers boek Mein Kampf, dat Van Eijck al jaren vanuit de winkel aan geïnteresseerde verzamelaars verkoopt.

In eerste instantie bleef het stil rondom de politie en het Openbaar Ministerie, maar begin dit jaar moest Van Eijck voor verhoor naar het politiebureau en in juni kreeg hij een dagvaarding overhandigd. Vandaag vindt een regiezitting plaats, waarin de praktische zaken voor de inhoudelijke zitting worden besproken. Op een later moment moet Van Eijck zich bij een strafrechter (meervoudige kamer) verantwoorden.

De galeriehouder heeft al aangegeven dat hij zich niet laat bijstaan door een advocaat: hij vindt dat hij zijn argumenten prima zelf voor het voetlicht kan brengen. Eerder noemde hij de rechtszaak in deze krant een 'principiële kwestie'. "Ik vind het totale onzin dat ik zo'n historisch waardevol boek niet mag verkopen, zeker in de context van deze winkel vol propagandakunst en historische objecten."

Bovendien ziet hij weinig gevaar in de verspreiding van het boek. "Er is met geen mogelijkheid doorheen te komen, zo slecht is het geschreven."